

Asia: VN/13873/2024

Lausuntopyyntö tuotevastuudirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne tuotevastuulakiin ehdotetuista muutoksista?

Erikoiskaupan liitto pitää tuotevastuudirektiivin täytäntöönpanoa lähtökohtaisesti tärkeänä, mutta katsoo, että ehdotetut muutokset lisäävät erikoiskaupan yritysten näkökulmasta merkittävästi epävarmuutta ja vastuuriskejä erityisesti digitaalisten tuotteiden osalta.

Tuotteen määritelmän laajentaminen kattamaan myös ohjelmistot ja digitaaliset valmistustiedostot vastaa teknologista kehitystä, mutta käytännössä se voi johtaa tilanteisiin, joissa jälleenmyyjät joutuvat vastuukysymysten etulinjaan ilman tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa tuotteen digitaaliseen toimintaan, päivityksiin tai tietoturvaan.

Erikoiskaupan liitto korostaa, että vastuun tulee kohdistua ensisijaisesti valmistajiin ja muihin toimijoihin, joilla on todellinen määräysvalta tuotteen suunnitteluun ja digitaalisiin ominaisuuksiin. Jakeluketjun loppupäässä toimivien pk-yritysten asemaa tulee suojata kohtuuttomalta vastuun laajenemiselta.

Vaikka kansallisia muutoksia pyritään rajaamaan direktiivin edellyttämään minimiin, käytännön vaikutukset voivat olla yrityksille huomattavia.

2. Pidättekö kehittelyriskipuolustusta koskevaa ratkaisua kannatettavana?

Erikoiskaupan liitto pitää kehittelyriskipuolustuksen ottamista mukaan tärkeänä ja ehdottaa sen lisäämistä. Kehittelyriskipuolustus on tärkeä osa tasapainoista ja toimivaa tuotevastuujärjestelmää tilanteissa, joissa tuotteen vaarallisuutta ei ole voitu objektiivisesti havaita tieteen ja tekniikan tason perusteella tuotteen markkinoille saattamishetkellä.

Erikoiskaupan näkökulmasta kehittelyriskipuolustuksen ottaminen mukaan on tärkeää erityisesti siksi, että tuotevastuujärjestelmän tulee perustua kohtuulliseen ja ennakoitavaan vastuunjakoon eri toimijoiden välillä. Vastuun ei tule ulottua tilanteisiin, joissa valmistaja tai muu talouden toimija ei ole voinut käytettävissä olleen tiedon perusteella tunnistaa tuotteen mahdollista vaarallisuutta.

Ilman tällaista puolustusta tuotevastuusta voisi muodostua käytännössä ankaraa vastuuta myös sellaisissa tilanteissa, joissa riskin tunnistaminen ei ole ollut mahdollista.

Puolustuksen mukaan ottaminen nopeasti kehittyvillä aloilla tukee myös innovaatioita ja uusien tuotteiden kehittämistä. Nämä alat ja tuoteluokat tulee direktiivin mukaisesti määritellä. Erityisesti nopeasti kehittyvillä aloilla tuotteiden turvallisuuteen liittyvä tieto karttuu usein vasta käytön ja tutkimuksen myötä. Tuotevastuujärjestelmän tulee ottaa huomioon tämä kehitysdynamiikka siten, että yrityksille ei synny kohtuutonta oikeudellista epävarmuutta uusien tuotteiden tuomisesta markkinoille.

3. Onko kuluttajansuojalain muutostarpeet otettu asianmukaisesti huomioon?

Erikoiskaupan liitto katsoo, että kuluttajansuojalain muutostarpeet on tunnistettu lähinnä terminologian ja viittausten tasolla, mutta käytännön soveltamiskysymyksiä ei ole arvioitu riittävällä tarkkuudella.

Kuluttajansuojalain ja tuotevastuulain välinen suhde tulee olla selkeä, jotta yrityksille ei synny päällekkäisiä tai epäselviä velvoitteita reklamaatio- ja vahingonkorvaustilanteissa. Erityisesti digitaalisten tuotteiden kohdalla riskinä on, että kuluttaja kohdistaa vaatimuksensa ensisijaisesti jälleenmyyjään, vaikka vastuu kuuluisi tosiasiallisesti valmistajalle.

4. Onko esityksen vaikutukset asianmukaisesti arvioitu?

Erikoiskaupan liitto katsoo, että vaikutusarviointi jää puutteelliseksi erityisesti pk-yritysten ja jakeluketjun loppupään toimijoiden osalta.

Vaikka vaikutuksia elinkeinoelämään ja vakuutusalaan on tarkasteltu, arviointi ei riittävästi huomioi sitä, että erikoiskaupan yritykset ovat pääosin pieniä ja keskisuuria toimijoita, joilla ei ole resursseja laajamittaiseen riskienhallintaan.

Uudistus voi lisätä vastuuvakuutusten kustannuksia, sopimusvastuiden siirtopainetta ketjussa, reklamaatio- ja riitatilanteiden määrää, sekä hallinnollista kuormitusta.

Erikoiskaupan liitto katsoo, että jatkovalmistelussa tarvitaan erillinen pk-yritysvaikutusten arviointi ja selkeä suunnitelma siitä, miten vastuun kohdentuminen jakeluketjussa varmistetaan käytännössä.

5. Onko teillä yleisiä huomioita tai muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Erikoiskaupan liitto pitää uudistusta periaatteessa tarpeellisena, mutta korostaa, että toimeenpanon aikataulu on erittäin tiukka. Direktiivi on pantava täytäntöön 9.12.2026 mennessä eikä siihen sisälly siirtymäaikaa

Tämä on erityisen haastavaa erikoiskaupan pk-yrityksille, joiden tulee lyhyessä ajassa tarkistaa sopimuskäytännöt valmistajien ja maahantuojien kanssa, vakuutusurva, tuoteinformaation hallinta, sekä henkilöstön osaaminen digitaalisten tuotteiden vastuukysymyksissä

Erikoiskaupan liitto esittää, että jatkovalmistelussa vastuun kohdentumista valmistajan ja jälleenmyyjän välillä selkeytetään erityisesti digitaalisten tuotteiden osalta, pk-yritysten kustannus-

ja vakuutusvaikutukset arvioidaan tarkemmin, yrityksille laaditaan selkeä viranomaisohjeistus ennen lain voimaantuloa, sekä uudistuksen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan voimaantulon jälkeen.

Erikoiskaupan liitto korostaa, että ilman selkeää vastuunjakoa ja riittävää yhdenmukaista EU-tason ohjeistusta uudistus voi heikentää erikoiskaupan toimintaedellytyksiä ja lisätä epävarmuutta kuluttajarajapinnassa.

Ropponen Jukka
Erikoiskaupan liitto Etu ry